

LEENWOORDEN

Veel nieuwe woorden in het Nederlands komen uit het Engels. Sommige mensen zijn daar faliekant tegen en bedenken puur Nederlandse alternatieven. Dit soort

kruistochten tegen buitenlandse invloed zijn veel minder sterk voor leenwoorden uit andere talen. De term leenwoord is enigszins misleidend, indien men het verkeerd opvat: het is niet geleend maar ontleend.

In dit artikel vind je een overzicht met leenwoorden uit allerlei talen en waarom talen woorden lenen.

Waarom talen woorden lenen

In tegenstelling tot wat sommige mensen denken, is het geen schande om woorden te lenen. Het is ook geen teken dat de taal verloedert, achteruit gaat of verdwijnt. Het is juist een teken dat de taal actief is en zich ontwikkelt. Talen verdwijnen omdat ze in onbruik raken, bijvoorbeeld doordat een andere taal overneemt. Maar een dergelijke overname gebeurt niet op het niveau van woorden lenen, het gebeurt op het niveau van kinderopvoeding. Als er geen kinderen meer worden opgevoed in een bepaalde taal, dan zal deze uitsterven. Taalverloedering wordt vaak in de mond genomen als het gaat om woorden overnemen uit het Engels. Dit is vreemd om twee redenen:

1. Als het zo slecht is om woorden over te nemen uit andere talen, waarom reageren mensen veel minder sterk op leenwoorden uit Frans, Grieks of Latijn? Dit heeft alles te maken met de status van de taal. Frans, Grieks en Latijn hebben een hoge status voor Nederlanders. Grieks en Latijn zijn de klassieken en Frans vinden we bijna unaniem mooier dan het Nederlands. Andere talen zoals het Spaans of Portugees zien we niet als een bedreiging voor het Nederlands. Het Engels is op dit moment – in de ogen van sommigen – een taal die het Nederlands bedreigt en elke vreemde invloed moet bevochten worden alsof het een oorlog betreft.

Leenwoorden moeten niet verward worden met barbarismen. Al zien veel mensen moderne leenwoorden uit het Engels wel als zodanig. Een opmerkelijk voorbeeld is het advies om het Engelse woord label te vervangen door het woord etiket, terwijl dat een van oorsprong Frans leenwoord is.

2. De nieuwe Engelse woorden worden met wijzigingen overgenomen. Toen het internet opkwam en het nieuwe communicatiemiddel e-mail een vlucht nam, spraken we het nog netjes als een leenwoord uit: /ie-mayl/. In het Engels heb je de "e-" nodig om het te onderscheiden van gewone post, maar het Nederlands niet, dus die toevoeging verdween al snel: /mayl/. Binnen de kortste keren veranderde de uitspraak van leenwoord naar een woord wat 100% binnen het Nederlandse klankpatroon valt: /meel/. Dit is dezelfde uitspraak als meel, het gemalen graan. Als we nu de "e-" toevoegen om officiëler te klinken, houden we vast aan de oer-Hollandse uitspraak: /ie-

meel/. Een hele sterke hint over de opname van het woord in de Nederlandse taal vinden we verder in de verbuiging van "mail" als werkwoord: ik mail /meel/, hij mailt /meelt/ en wij mailen /melen/. Op het moment dat we het woord volgens de vaste regels kunnen verbuigen, is het geen buitenlands woord meer, maar een Nederlands woord. Een tijdje was het bovendien populair om niet over mailen (/melen/) te praten, maar over meeuwen als een soort saluut naar de aloude postduif. Deze grap kan alleen gemaakt worden als variatie op de Nederlandse uitspraak, niet de Engelse.

Genoeg over vermeende taalverloedering en terug naar de hoofdvraag: waarom lenen talen woorden van andere talen? Omdat we geen eigen woord hebben om het (nieuwe) concept uit te drukken. Sommige concepten komen alleen in andere culturen of klimaten voor, dus nemen we het woord uit de andere taal over. Vaak is onze eerste kennismaking met het nieuwe concept via de

andere taal. Na verloop van tijd wordt het woord onderdeel van de taal en soms verdwijnen de buitenlandse kenmerken zoals uitspraak en spelling.

OVERZICHT LEENWOORDEN

Arabisch:	Algebra, Alkoof, Cijfer, Harem, Karaf, Matras
Chinees:	Dalai Lama, Ginseng, Kungfu, Thee, Tofoe, Wok, Yin en yang
Dharuk: (uitgestorven Australische Aboriginal taal)	Koala, Boomerang
Duits:	Blitzkrieg, Delicatessen, Hamburger, Jugendstil, Poedel, Rottweiler, Seminarie, Snorkel, überhaupt, Wals
Engels:	Business, Chatten, Computer, Delete, Disc jockey (DJ), Diskette, Docusoap, Downloaden, E-mail, Fax, Hardware, Laptop, Modem, Mountainbike, Outsourcen, Scanner, Skateboard, Soap, Software, Snowboard, Spam, Spreadsheet
Farsi: (officiële taal van Iran, Afghanistan en Tadzjikistan)	Bazaar, Karavaan, Sjaal, Sorbet
Fins:	Sauna
Frans:	Aubergine, Avant garde, Boetiek, Bourgondisch, Bureau, Cadeau, Chauffeur, Courgette, Coup, Crème, Eau de cologne, Elite, Garage, Horloge, Journaal, Pantalon, Toilet, Trottoir
Grieks:	Alfabet, Autobiografie, Democratie, Dogma, Drama, Geografie, Pseudoniem, Psychologie, Synoniem, Theorie
Guugu Yimidhirr: (Australische Aboriginal taal)	Kangoeroe
Hindi: (Indo-Arische taal voornamelijk in India)	Bungalow, Karma, Pyjama, Roti, Shampoo
Indonesisch:	Bamboe, Batik, Kaketoe, Ketjap, Nasi, Orang-oetan, Papaja, Sambal, Saté
Inuït: (Eskimo)	Anorak, Iglo, Kajak
Italiaans:	Ballerina, Bandiet, Casino, Confetti, Fiasco, Getto, Macaroni, Maffia, Piano, Sopraan, Spaghetti
Japans:	Bonsai, Dojo, Geisha, Gingko, Judo, Kamikaze, Karaoke, Karate, Kimono, Ninja, Origami, Soja, Sudoku, Sushi, Tsunami, Zen
Latijn:	Audio, Aquarium, Datum, Duo, Museum, Summum, Video
Maori: (Nieuw Zeeland)	Kiwi
Noors:	Fjord, Lemming, Ski
Portugees:	Cobra, Dodo, Marmelade
Russisch:	Bistro, Kosmonaut, Mammoet, Spoetnik, Steppe, Toendra, Tsaar
Spaans :	Embargo, Guerrilla, Junta, Lasso, Macho, Paella, Siësta
Turks :	Jakhals, Kiosk, Tulp, Yoghurt
Zweeds:	Knäckebröd, Ombudsman

Nederlands in andere talen

Het Nederlands heeft vooral haar sporen achtergelaten op waterbouwkundige termen. Zo komen de Engelse woorden cruise en yacht oorspronkelijk uit het Nederlands. Het woord maalstroom heeft ook haar weg in het Engels gevonden, gespeld als maelstrom.

Engelse woorden als cookie, Santa Claus, splinter, roster, iceberg en ahoy schijnen ook uit het Nederlands te komen. De schilderkunst heeft ook wat invloed gehad, onder andere via de (schilders)ezel, in het Engels easel.

Soms vindt ontlening plaats, gevolgd door een nieuwe ontlening in omgekeerde richting waardoor doubletten ontstaan:

Het Frans ontleende boulevard ("brede weg") aan het Nederlandse bolwerk ("verdedigingswerk"). Vervolgens nam het Nederlands boulevard weer over uit het Frans.

Het Frans ontleende mannequin ("model") aan het

Nederlandse manneken (vroeg Vlaams, "paspop"). Vervolgens nam het Nederlands mannequin weer over uit het Frans.

Het Engels ontleende trawler (een soort schip) waarschijnlijk aan een Middelnederlands woord dat nog verwant is met ons treiler, maar wij hebben trawler in het Nederlands overgenomen.

Het Middelnederlands heeft het woord droge (waar) (nu nog terug te vinden in het woord Drogist) geleend aan het Frans, daar werd het drogue, het Engels heeft daar weer drug van gemaakt en dat woord gebruikt men ook in het tegenwoordige Nederlands. Beïnvloed door de komst van Nederlanders en Vlamingen naar Noord-Amerika vindt men tegenwoordig in het Amerikaans-Engels nog steeds een aantal leenwoorden uit de Nederlandse taal.

Voorbeelden van Nederlandse leenwoorden in het Amerikaans-Engels

Enige voorzichtigheid moet worden betracht in onderstaande lijst. Van sommige woorden is de etymologische oorsprong niet geheel helder en het is daarom goed mogelijk dat de oorsprong van enkele woorden uiteindelijk kan worden herleid tot het Middel- of Oudsaksisch. Voorbeelden van alledaagse Amerikaans-Engelse woorden van Nederlandse oorsprong zijn:

- Boss - van "baas"
- Buoy - van "boei"
- Candy - van "kandij"
- Coleslaw - van "koolsla"
- Cookie - van "koekje" (in Engeland heet het een "biscuit")
- Dollar - van "daalder"
- Dope - van "doop"
- Drug - via het Franse "drogue" van het Nederlandse "droog"
- Filibuster - via Spaans "filibustero" en Frans "flibustier" van Nederlands "vrijbuiters"
- Furlough - van "verlof"
- Iceberg - van "ijsberg" (mogelijk ook van Deens "isbjerg" of Zweeds "isberg")
- Knapsack - van "knapzak"
- Landscape - van "landschap"
- Lantern pole - van "lantaarnpaal"
- Manikin - van "manneken" (Vlaams)
- Mannequin - van "manneken" (Vlaams)
- Pit (van een vrucht) - van "pit" (in Engeland heet het een "stone")
- Scone - van "schoon"
- Skate - van "schaats"
- Sketch - van "schets"
- Skipper - van "schipper"
- Sleigh - van "slee"
- Snoop - van "snoepen"
- Split - van "spletten"
- Starboard - van "stuurboord"
- Stoop - van "stoep"
- Stove - van "stoof"
- Trigger - van "trekker"
- Waffle - van "wafel"
- Yankee - van "Jan-Kees" of "Janke", de meningen zijn verdeeld

